

z M. Praetoriusem), gdzie od 1617 pełnił funkcję kapelmistrza dworu; wykształcił tam wielu wybitnych uczniów, m.in.: H. Alberta, Ch. Bernharda, J. Klemma i M. Weckmanna; 1628-29 przebywał we Włoszech (pobierał nauki u C. Monteverdiego); odbył liczne podróże, m.in. 1631 do Lipska, 1633-35 Kopenhagi, 1646-47 Weimaru; krótko przed śmiercią skomponował muzykę do Ps 119,54 (*Wohl denen, die ohne Wandel leben*), stanowiącego jego życiowe credo (tekst ten w 5-głosowym oprac. Bernharda, zgodnie z prośbą Sch., miał być wykonany podczas jego nabożeństwa żałobnego; kompozycja nie zachowała się).

Sch. tworzył muzykę wokalną i wokально-instrumentalną, niemal wyłącznie rel. (wyjątkiem są madrygaly do tekstów wł. i niem., pojedyncze utwory okolicznościowe i sceniczne – w większości zaginione); jest autorem pierwszej niem. opery *Dafne* (wykonana 1627; zachował się tekst); do ważniejszych dzieł Sch. należą: *Il primo libro de Madrigali* (Ve 1611; 5-głosowe), *Psalmen Davids* (Dr 1619; do 20 głosów, 26 utworów polichóralnych i w nowym stylu) i *Psalmen Davids* (Fr 1628, Dr 1661³; 4-głosowe; 158 utworów do niem. tekstu w przekł. C. Beckera), *Cantiones sacrae* (Fr 1625; 4-głosowe, 40 motetów do mist. tekstów łac. z *basso continuo* dodanym na prośbę wydawcy), *Symphoniae sacrae* I (Ve 1629; 1-3-głosowe motety łac. z partiami instrumentalnymi w niewielkich, zmiennych obsadach; skrytykowany styl koncertujący), II (Dr 1647; 3-5-głosowe) i III (Dr 1650; 5-8-głosowe koncerty z instrumentami, bliskie dramatycznej kancie kośc.), *Musikalische Exequien* (Dr 1636; 3-częściowa niem. msza żałobna), *Kleine geistliche Konzerte* I (L 1636) i II (Dr 1639; 1-5-głosowe z *basso continuo*); motety, utwory swobodne, koncertujące, monodyczne), *Geistliche Chormusik* (Dr 1648; komponowane od 1615 niem. 5-7-głosowe motety do tekstów bibl., połączenie *stile antico* i *stile moderno*) oraz kompozycje oratoryjne – *Auferstehungshistorie* (Dr 1623; 14-głosowe, tekst 4 *Ewangeli*, konserwatywny styl), *Die Sieben Worte unsers lieben Erlösers und Seeligmachers Jesu Christi* (1645; 10-głosowe; dla rozróżnienia tekstu konkretnej *Ewangeli* partie ewangelistów śpiewają in. głosy: sopran, alt i tenor; partia Jezusa Chrystusa zawsze z towarzyszeniem 2 instrumentów – symbol Trójcy Świętej), *Weihnachtshistorie* (Dr 1664; tekst z Mt i Łk; retoryczne), 3 pasje wg Łk, J i Mt (1666; a *cappella*, nawiązanie do śpiewu gregoriańskiego, surowe w wyrazie).

Podczas pobytów we Włoszech Sch. ukształtował język muz., stanowiący połączenie dawnego stylu kontrapunktowego z opartym na *basso continuo* stylem *concertato* i polichórnością; wł. styl wokalny przeniósł na grunt języka niem., z którego prozodii zaczerpnął wiele pomysłów muz.; utwory Sch. cechuje wnikliwe podejście do tekstu i ścisłe współdziałanie muzyki i słowa; używając wszelkich zabiegów kompozytorskich, środków i technik, Sch. subiektywnie interpretuje umuzyyczniane teksty; posługuje się bogatą paletą obrazów (za pomocą instrumentów charakteryzuje postacie i sytuacje, np. skarga Dawida po śmierci Absaloma z 4 puzonami w *Symphonie sacrae* I oraz sugestywny obraz nawrócenia Pawła Apostoła – *Saul, Saul, was verfolst du mich?* z *Symphonie sacrae* III) i afektów (najwięcej ilustracyjnych obrazów w *Historii o Narodzeniu Pańskim*). Wykorzystując wszelkie możliwości sztuki muz., Sch. staje się homilem objaśniającym przekazywane słowo, dążącym do utrwalenia go w pamięci słuchacza; posługując się nabożnym językiem dźwiękowym, stworzył idiom subiektywnej modlitwy; jego utwory bliskie są duchowi katolickiej mistyki. Typowy dla Sch. jest styl przekomponowany, bogaty harmonicznie, dramatyczny, pełen symboliki, przejrzysty architektonicznie; w jego twórczości można znaleźć opracowania manierystyczne (*Cantiones sacrae*), utwory dydaktyczne (traktowane skal, kontrapunktu, *Geistliche Chormusik*), charakteryzujące się wyszukaną prostotą (*Kleine geistliche Konzerte*), a także dzieła ascet., pozbawione wybujałej retoryki, koncentrujące się na prostym przekazie tekstu (pasje

– solowe recytatywy bez akompaniamentu, zbiór motetów *Schwanengesang*, 1671); ewolucja stylu Sch. doprowadziła do coraz większych uproszczeń (prosta deklamacja chóralna).

M.F. Bukofzer, *Music in the Baroque Era. From Monteverdi to Bach*, NY 1947, Lo 1983 (*Muzyka w epoce baroku. Od Monteverdiego do Bacha*, Wwa 1970); H. Federhofer, *Die Figurenlehre nach Christoph Bernhard und die Dissonanzbehandlung in Werken von Heinrich Sch.*, Bam 1953, Kas 1954; *Festschrift zur Ehrung von Heinrich Sch. (1585-1672)*, Wei 1954; E. Schmidt, *Der Gottesdienst am kurfürstlichen Hofe zu Dresden. Ein Beitrag zur liturgischen Traditionsgeschichte von Johann Walter bis zu Heinrich Sch.*, Gö 1961; L. Schrade, *Das musikalische Werk von Heinrich Sch. in der protestantischen Liturgie*, Bas 1961; W. Ehmann, *Die „Kleinen geistlichen Konzerte“ von Heinrich Sch. und unsere musikalische Praxis*, MusKi 33(1963) 9-23; M. Gregor-Dellin, *Heinrich Sch. Sein Leben, sein Werk, seine Zeit*, Mn 1984; *Heinrich Sch. im Spannungsfeld seines und unseres Jahrhunderts* I-II, L 1987-88; J. Chomiński, K. Wilkowska-Chomińska, *Historia muzyki* I, Kr 1989; B. Smallman, *Schütz*, Ox 2000; Z. Dobrzańska-Fabiańska, EM(B) IX 190-198.

Emilia Dudkiewicz

SCHUTZ ROGER, brat Roger, właśc. Louis Schütz-Mar-sauche, ur. 12 V 1915 w Provence (kanton Vaud, Szwajcaria), zm. 16 VIII 2005 w Taizé (dep. Deux-Sèvres), zał. wspólnoty → Taizé, teolog reform. i działacz ekumeniczny.

Wychowywał się w wielodzietnej rodzinie kalwińskiego pastora; 1936-40 studiował teologię reform. w Strasburgu i Lozanie (1939 został prezesem tamtejszego chrześc. stowarzyszenia studentów); 1940 wyjechał do Francji, rodzinnego kraju matki; w celu niesienia pomocy ludziom znajdującym się w trudnej sytuacji kupił opuszczone gospodarstwo w Taizé, znajdujące się w pobliżu linii demarkacyjnej dzielącej Francję; przyjmował tam uchodźców (pomagała mu jego siostra Geneviève) i współpracował z franc. ruchem oporu (poznał wówczas jednego z pionierów ekumenizmu P. → Couturiera); zagrożony aresztowaniem, wyjechał jesienią 1942 z siostrą do Genewy; tam z pierwszymi braćmi (D. de Montmollin, P. Souvairan, M. Thurian) rozpoczął życie wspólnotowe; 1944 przybył z nimi do Taizé; 1945 przyjęli pod opiekę kilkoro osieroconych dzieci, którymi zaopiekowała się Geneviève; gościli również u siebie niem. więźniów internowanych w obozie w pobliżu Taizé; do wspólnoty przyłączali się wówczas kolejni mężczyźni; 1948 Sch. uzyskał zgodę na korzystanie z opuszczonego miejscowego kat. kościoła; w Wielkanoc 1949, gdy 7 członków wspólnoty zobowiązało się do zachowywania celibatu oraz życia wspólnotowego w ubóstwie i prostocie, objął funkcję przeora; podczas rekolekcji 1952-53 napisał *La règle de Taizé* (reguła Taizé, później wielokrotnie modyfikowana); będąc obserwatorem na Soborze Wat. II, poznał bpa K. Wojtyłę, który później odwiedził go w Taizé (najpierw jako metropolita krak., a nast. wielokrotnie jako papież); 1970 ogłosił w Taizé tzw. sobór młodych, otwarty uroczystości 1974; w nast. latach wiele podróżował, zwł. do najbiedniejszych zakątków świata (m.in. Kalkuty, gdzie poznał Matkę Teresę); 1978 zainicjował coroczne Eur. Dni Młodych, odbywające się na przełomie roku w różnych miastach Europy. Sch. utrzymywał kontakty z Polką i Polakami; 1973 przyjechał na Śląsk (na zaproszenie bpa H. Bednorza), by wziąć udział w pielgrzymce ludzi pracy do Piekars Śląskich (uczestniczył w niej kilkakrotnie); 1986 otrzymał doktorat h.c. ATK; przyznano mu wiele międzynarod. nagród i wyróżnień, m.in.: Templeton Prize (1974), UNESCO Prize for Peace Education (1988), Karlspreis (1989), Robert-Schuman-Preis (1992), Dignitas Humana Award (2003); Sch. został zamordowany przez nieznaczącą kobietę (pchnięty nożem podczas wieczornego nabożeństwa).

Charyzmatem Sch. była od początku pomoc najuboższym i potrzebującym; z biegiem lat odkrył inne zadanie – ewangelizację młodych; ekumenizm głoszony i praktykowany przez niego to przede wszystkim wspólnota z drugim człowiekiem, który jest bratem w Jezusie Chrystusie; w centrum jego wysiłków znajdowała się odnowa życia chrześc. oraz dążenie do jedności chrześcijan; podkreślał on wagę modlitwy, zdając sobie równocześnie sprawę z wyzwań współczesnego świata, szczeg. sekularyzmu i postępującego zubożenia ekonom. i duchowego; unikał formułowania nakazów i zakazów i starał się

SCHUTZ

stworzyć wolną przestrzeń duchową przyjeżdżającym do Taizé; w poszukiwaniach ekum. wskazywał na wspólne elementy wiary różnych wyznań chrześc., pozwalające na wspólną modlitwę oraz możliwość współpracy ekum. w życiu społ.; pozostając protestantem, akcentował istotność posługi papieża jako „powszechnego pasterza jedności” oraz rolę Maryi w wyznawaniu wiary.

Uważał, że chrześcijanie (zgodnie z Chrystusowym pragnieniem → jedności) winni szukać pojednania; wg niego od wieków szukali oni usprawiedliwienia dla istniejących między nimi podziałów, sztucznie wyolbrzymiając przeciwieństwa.

Sch. jest autorem wielu pism z zakresu życia wspólnotowego i duchowości chrześc. (tłumaczonych na wiele języków, m.in. pol.): *Communauté de Cluny. Notes explicatives* (Ly 1941), *Introduction à la vie communautaire* (G 1944), *Vivre l'aujourd'hui de Dieu* (Taizé 1959; *Jego miłość jest ogniem*, Ka 1990, 1992²), *Communauté de Taizé* (Taizé 1964), *Dynamique du provisoire* (Taizé 1965), *Unanimité dans le pluralisme* (Taizé 1966), *Violence des pacifiques* (Taizé 1968, P 1974; *Walka ludzi pokoju*, P 1974), *Le sources de Taizé* (Taizé 1980; *Źródła Taizé. Bóg chce naszego szczęścia*, Pz 2001), *Son amour est un feu* (Taizé 1988; *Jego miłość jest ogniem*, Ka 1990), *En tout la paix du coeur* (Taizé 1995; *Pokój serca*, Wwa 1995, 2009), *Dieu ne peut qu'aimer* (Taizé 2001; *Bóg może tylko kochać*, Wwa 2005, 2011), *Pressens-tu un bonheur?* (Taizé 2005; *Czy widzisz przed sobą szczęście?*, Wwa 2006), *Prier dans le silence du coeur. Cent prières* (Taizé 2005; *Modlić się w ciszy serca. Sto modlitw*, Wwa 2006); opublikował kilka tomów dzienników: *Ta fête soit sans fin. Journal 1969-1970* (Taizé 1971; *Niech twoje święto trwa bez końca*, Wwa 1982), *Lutte et contemplation. Journal 1970-1972* (Taizé 1973), *Vivre l'inspéré. Journal 1972-1974* (Taizé 1976), *Etonnement d'un amour. Journal 1974-1976* (Taizé 1979), *Fleurissent les déserts du coeur. Journal 1977-1979* (Taizé 1982), *Passion d'une attente. Journal 1979-1981* (Taizé 1985); z Matką Teresą z Kalkuty wydał m.in.: *Le Chemin de Croix* (P 1986; *Druga Krzyżowa*, Wwa 1988), *Marie, Mère de Réconciliations* (P 1987; *Maryja, Matka Pojednania*, Ka 1988, 1990³), *La prèrie. Fraîcheur d'une source* (P 1992; *Modlitwa. Źródło współczującej miłości*, Kr 1994, Pz 2009); od 1979 ogłaszał co roku list do młodych o charakterze duszpastersko-formacyjnym.

J.M. Paupert, *Taizé et l'Eglise de demain*, P 1967 (*Taizé i Kościół jutra*, Wwa 1969); K. Spink, *A Universal Heart. The Life and Vision of Brother Roger of Taizé*, Lo 1986, 2005 (*Brat Roger. Założyciel Taizé*, Kr 2007); O. Clement, *Taizé. Un sens à la vie*, P 1997 (*Taizé. Szukanie sensu życia*, Pz 1999); *Choisir d'aimer. Frère Roger de Taizé 1915-2005*, Taizé 2006 (*Wybrać miłość. Brat Roger z Taizé 1915-2005*, Pz 2008); Y. Chiron, *Frère Roger. 1915-2005. Fondateur de Taizé*, P 2008; J.C. Escaffit, M. Rasiwala, *Histoire de Taizé*, P 2008 (*Historia Taizé*, Wwa 2009); S. Laplane, *Prier 15 jours avec frère Roger de Taizé*, Bruyères-le-Châtel 2008 (*Brat Roger z Taizé. Rozumieć sercem*, Kr 2011); A. Łopalewski, *Formacja chrześcijańska na przykładzie pism i działań wspólnoty z Taizé*, Lb 2008 (mpsArKUL).

Stanisław Józef Koza

SCHWAB GUSTAV BENJAMIN, ur. 19 VI 1792 w Stuttgarcie, zm. 4 XI 1850 tamże, poeta, redaktor.

Studiował filologię i filozofię w Tybindze; podczas podróży po Niemczech 1815 nawiązał kontakty z najważniejszymi literatami tego okresu, m.in. J.W. Goethem, F. Rückertem, A. von Chamisso; od 1818 wykładał język łac. w gimnazjum w Stuttgarcie; 1825-37 współpracował z czasopismami „Blätter für literarische Unterhaltung” i „Morgenblatt für gebildete Stände” oraz redagował pismo „Deutscher Musenalmanach”; wspierał pol. powstanie listopadowe; od 1837 był pastorem w Gomaringen k. Tybingi, a od 1841 w Stuttgarcie; 1845 otrzymał urząd radcy konsystorskiego i kierownika wyższych szkół w Wirtembergii, a 1847 tytuł doktora h.c. uniwersytetu w Tybindze.

Z L. Uhlandem i J. Kernem uznawany jest za jednego z gł. przedstawicieli tzw. szwabskiej szkoły poetyckiej; był silnie związany ze Szwabią, stanowiącą tworzywo lit. jego ballad (*Das Gewitter, Der Reiter und der Bodensee*) i opisów podróży

(*Die Neckarseite der schwäbischen Alb*, St 1823; *Wanderungen durch Schwaben*, L 1837, Gerlingen 2001); w jego wczesnych utworach, zebranych w tomie *Gedichte* (St 1828, 1829), wyraźne są wpływy romantyzmu; Sch. wydawał m.in. dzieła P. Fleminga, komentarze do twórczości F. Hölderlina i W. Hauffa oraz tłumaczył poezje A. Mickiewicza; w zbiorze mitów gr. *Die schönsten Sagen des klassischen Altertums* (I-III, St 1838-40, Wü 2011) Sch. odwołał się do opartych na klasycznym ideale równowagi fundamentalnych zasad: wierności, pracowitości, uczciwości i połączył je z chrześc. cnotami miłości i pojednania; stanowią one podstawę do przełamania sprzeczności między wiarą i rozumem (*Christ und die Vernunft*); opublikowany zbiór *Christliche Legenden. Blumenlese religiös-moralischer Dichtungen* (St 1832, Charleston 2010) zawiera utwory o tematyce rel. (motywy bibl., żywoty świętych), napisane przez współcz. mu pisarzy; intencją Sch. było przywołanie tradycji epickiej o charakterze est.-rel. w myśl klasycznej zasady łączenia harmonijnego piękna z aspektem edukacyjno-moralizatorskim.

K. Klüpfel, *Gustav Sch. Sein Leben und Wirken*, L 1858; M. Halub, *Gustav Sch. Bibliographie 1945-1990*, Suevica 6(1991) 151-168; tenże, *Polen im Leben und Werk Gustav Sch.*, w: *Deutsche Polenliteratur*, AcUWr(Gm) 92(1991) 177-195; tenże, *Das literarische Werk Gustav Sch.*, tamże 101(1993) 1-183; N. Gatter, NDB XXIII 772-774.

Marek Jakubów

SCHWALM MARIE BENOÎT OP, imię chrzestne Salvador, ur. 15 X 1860 w Nancy, zm. 7 XI 1908 w Saint Paul du Var (obecnie Saint-Paul-de-Vence, dep. Alpes-Maritimes), teolog, filozof.

Po złożeniu 1879 profesji zak. studiował we Flavigny (dep. Meurthe-et-Moselle), Belmonte k. Oviedo i Valders k. Innsbrucku; 1884-86 uczył w kolegiach zak. filozofii w Corbarze k. Neapolu, 1893-99 socjologii we Flavigny; działalność nauk. Sch. koncentrowała się wokół metafiz. podstaw ortodoksji (*L'acte de foi est-il raisonnable?* RThom 4(1896) 36-63), intuicji Johna Henry'ego Newmana dotyczącej roli zgody w akcie wiary, polemiki z M. → Blondelem, któremu jako tomista zarzucał niespójność, neokantyzm, immanentyzm oraz subiektywizm (*Les illusions de l'idéalisme et leurs dangers pour la foi*, RThom 4(1896) 413-441), godzenia doktryny społ. → Le Playa z etyką tomist., problemów katolickiej nauki społ. Kościoła (społ. kondycji kleru, miejsca Kościoła w życiu społ. i polit., socjalizmu, własności prywatnej); Sch. jest autorem prac: *La vie privée des juifs à l'époque de Jésus-Christ* (P 1910), *Le Christ d'après saint Thomas d'Aquin* (P 1910), *Leçons de la philosophie sociale* (I-II, P 1911), *L'Eglise et l'état* (P 1938).

A. Gardail, *Le père Sch.*, P 1911; tenże, *La synthèse apologetique du père Sch.*, RThom 21(1913) 513-536; M.M. Gorce, DThC XIV 1582; A. D'Amato, ECat XI 92; J. Caron, *La discussion entre le père Sch. et Maurice Blondel à propos de la méthode d'immanence en apologetique (1895-1898)*, w: *Actes du Colloque de centenaire de la Revue thomiste, 25-28 mars 1993 Toulouse*, P 1995, 41-52; J. Madey, BBK IX 1149-1150.

Paweł Borto

SCHWARTZ ANTONI MARIA bł., ks., ur. 28 II 1852 Baden k. Wiednia, zm. 15 IX 1929 w Hietzing, zał. kalasancjanów (→ Józef Kalasanty 1°).

W 1869 wstąpił do nowicjatu pijarów, jednak ze względu na ograniczenia działalności zakonu w Austrii przeniósł się do diec. seminarium duch. w Wiedniu (ukończył studia na uniw. wiedeńskim); 1875 przyjął święcenia kapł. i do 1879 pracował jako wik. w Marchegg; nast. został ojcem duch. w domu szarytek i kapłanem szpitala w Wiedniu; 1882 założył tam kat. związek uczniów zawodu pod wezwaniem św. Józefa Kalasancjusza, a 1888 chrześc. pośrednictwo pracy oraz rozpoczął wydawanie mies. „Christliches Handwerk” (obecnie „Kalasanterblätter”); po uzyskaniu akceptacji od kard. C. Ganglbauera wybudował w Wiedniu kościół dla robotników; 1889 założył Chrześc. Robotników św. Józefa Kalasantego; 1897 utworzył fundację w Reinlgasse (obecnie Wiedeń), 1902 w Deutsch Goritz, 1903 w Wiedniu-Breitensee (nowicjat), 1904 zakład pracy